

27^η Ιανουαρίου Διεθνής Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα του Ολοκαυτώματος

Στην 20^η Σύνοδο της Μόνιμης Διάσκεψης των Υπουργών Παιδείας του Συμβουλίου της Ευρώπης που πραγματοποιήθηκε το 2000 στην Κρακοβία της Πολωνίας, υιοθετήθηκε η πρόταση για τη θεσμοθέτηση **Ημέρας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος** και την πρόληψη των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας **στα σχολεία**.

Η Ελληνική Βουλή το **2004** καθιέρωσε την **27^η Ιανουαρίου** ως ημέρα μνήμης των Ελλήνων Εβραίων μαρτύρων και ηρώων του Ολοκαυτώματος, ενώ και ο ΟΗΕ το **2005** καθιέρωσε την ίδια ημέρα ως Διεθνή Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος από το ναζιστικό καθεστώς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η 27η Ιανουαρίου του 1945 ήταν η μέρα κατά την οποία απελευθερώθηκε το στρατόπεδο συγκέντρωσης και εξόντωσης Άουσβιτς-Μπίρκεναου.

Το Ολοκαύτωμα ήταν η συστηματική, κρατικά υποστηριζόμενη από τη ναζιστική Γερμανία και τους συμμάχους της, δίωξη και δολοφονία των Εβραίων της Ευρώπης καθ' όλη τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου.

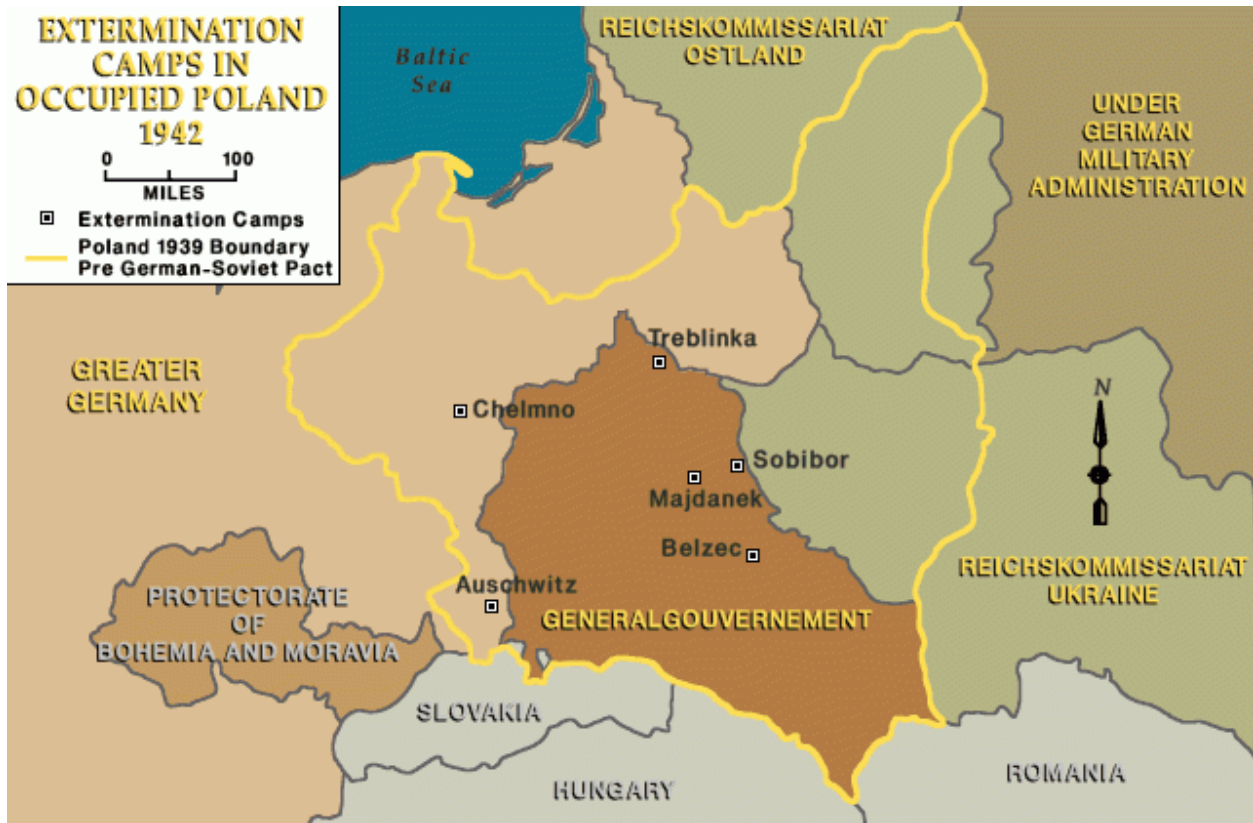
Πολλοί μελετητές θεωρούν ως απαρχή του Ολοκαυτώματος τις αντιεβραϊκές ταραχές της [«Νύχτας των Κρυστάλλων»](#) στις 9 Νοεμβρίου 1938, όταν οι Εβραίοι και οι ιδιοκτησίες τους έγιναν στόχος επιθέσεων σε ολόκληρη τη Γερμανία. Περίπου 100 Εβραίοι δολοφονήθηκαν κι άλλες 30.000 στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ 7.000 καταστήματα που ανήκαν σε Εβραίους και 1.574 Συναγωγές (σχεδόν το σύνολο των Συναγωγών στη Γερμανία) καταστράφηκαν μερικά ή ολοσχερώς. Παρόμοια γεγονότα έγιναν ταυτόχρονα και στη Βιέννη.

Ο αντισημιτισμός, το μίσος ή η προκατάληψη απέναντι στους Εβραίους που ήταν διαδεδομένος στην Ευρώπη τις δεκαετίες του 1920 και 1930, θεωρείται ότι αποτέλεσε βασικό άξονα της ναζιστικής ιδεολογίας. Οι Ναζί κατηγόρησαν ψευδώς τους Εβραίους ως υπεύθυνους για τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά προβλήματα της Γερμανίας. Συγκεκριμένα, τους κατηγόρησαν για την ήττα της Γερμανίας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Δεκέμβριο του 1941, ο Χίτλερ αποφάσισε να εξοντώσει ολοκληρωτικά τους Εβραίους της Ευρώπης.

Οι Ναζί έθεσαν σε λειτουργία το στρατόπεδο του Κέλμο, το πρώτο από αυτά που θα γίνονταν γνωστά ως στρατόπεδα εξόντωσης, των οποίων μοναδικός σκοπός ήταν οι δολοφονίες σε βιομηχανική κλίμακα, σε αντίθεση με τα στρατόπεδα εργασίας ή συγκέντρωσης. Πάνω από τρία εκατομμύρια Εβραίοι θα πέθαιναν σε αυτά τα στρατόπεδα εξόντωσης.

Τον Ιανουάριο του 1942, στη Διάσκεψη της Βάνζεε, οι Ναζί ηγέτες συζήτησαν τις λεπτομέρειες της [«Τελικής λύσης του Εβραϊκού ζητήματος»](#) και αποφάσισαν να ξεκινήσουν από τις εκτάσεις της κατεχόμενης Πολωνίας που δεν είχαν προσαρτηθεί στη Γερμανία. Άρχισαν να απελαύνουν συστηματικά πληθυσμούς Εβραίων από τα γκέτο και από όλες τις κατεχόμενες περιοχές προς

τα επτά στρατόπεδα που είχαν σχεδιαστεί ως στρατόπεδα εξόντωσης: του [Άουσβιτς II - Μπίρκεναου](#), του [Μπέλζεκ](#), του [Κέλμνο](#), του [Μαϊντάνεκ](#), του [Μάλου Τροστενιέτς](#), του [Σομπίμπουρ](#) και της [Τρεμπλίνκα](#).

Το μεγαλύτερο στρατόπεδο θανάτου ήταν το Στρατόπεδο συγκέντρωσης Άουσβιτς, που περιελάμβανε ένα στρατόπεδο εργασίας (το Άουσβιτς) και ένα στρατόπεδο εξόντωσης (το Μπίρκεναου). Το Μπίρκεναου λειτουργούσε με τέσσερις θαλάμους αερίων και κρεματόρια. Στο αποκορύφωμα της λειτουργίας του, στους θαλάμους αερίων του Μπίρκεναου έβρισκαν το θάνατο περίπου 8.000 άνθρωποι την ημέρα.

Κατά την άφιξή τους στα στρατόπεδα αυτά, η διαλογή των κρατουμένων γινόταν σε δυο ομάδες: Η πρώτη ομάδα περιελάμβανε εκείνους που ήταν πολύ αδύναμοι ή άρρωστοι για να εργασθούν. Αυτοί οδηγούνταν κατευθείαν στους θαλάμους αερίων (συνχά καμουφλαρισμένους σαν ντους) και τα πτώματά τους καίγονταν σε κρεματόρια. Στη δεύτερη ομάδα ανήκαν όσοι χρησιμοποιούνταν σαν σκλάβοι στο στρατόπεδο και στις βιομηχανίες ή στις επιχειρήσεις της περιοχής. Οι Ναζί ανάγκαζαν, επίσης, ορισμένους κρατούμενους να εργάζονται στη συλλογή και καταστροφή των πτωμάτων, και να τα ακρωτηριάζουν όποτε χρειαζόταν. Τα χρυσά δόντια αφαιρούνταν από τα πτώματα, όπως και τα γυαλιά όρασης αλλά και τα μαλλιά των γυναικών (που τους τα ξύριζαν πριν τις θανατώσουν) και χρησιμοποιούνταν για να κατασκευασθούν, μεταξύ άλλων, υφάσματα και κάλτσες.

Το Ολοκαύτωμα δικαιολογήθηκε στη βάση του ότι τα θύματα ήταν κατώτερα πλάσματα ή υπάνθρωποι, που θεωρούνταν αφενός κατώτεροι βιολογικά (όπως για παράδειγμα οι Σλάβοι) και αφετέρου, ειδικά στην περίπτωση των Εβραίων, πιθανή απειλή στην ανωτερότητα και την κυριαρχία των Άρειων. Αυτοί που το διέπραξαν, το έβλεπαν ως μια μορφή ευγονικής, ως την δημιουργία μιας καλύτερης ράτσας μέσω της εξαφάνισης όσων θεωρούνταν «ακατάλληλοι», στην ίδια λογική με τις υποχρεωτικές στείρωσεις, το [Πρόγραμμα Ευθανασίας T-4](#) και την «φυλετική υγιεινή».

Η χιτλερική «τελευταία λύση στο εβραϊκό ζήτημα» ήταν το τελικό στάδιο του Ολοκαυτώματος και πραγματοποιήθηκε από το 1941 έως το 1945. Μέσα στο χάος που άφησε ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος τη Γερμανία, μετέτρεψε τους Εβραίους σε αποδιοπομπαίο τράγο για τα δεινά της χώρας, με το κήρυγμα του μίσους να αφορά βέβαια και σε όσους δεν χωρούσαν στα «ιδεώδη» της άριας φυλής: [ρομά](#) και [σίντι](#), άτομα με ειδικές ανάγκες, ομοφυλόφιλοι, κομμουνιστές και πολιτικοί αντιφρονούντες έπρεπε να αφανιστούν μαζικά για να «λάμψει» το μεγαλείο της αιματοβαμμένης ανώτερης φυλής.

Ένα τεράστιο δίκτυο θανάτου εξαπλώθηκε στην Ευρώπη και διαπράχθηκε με μεθοδικό τρόπο σχεδόν σε όλες τις περιοχές που κατείχαν οι Ναζί, που σήμερα αποτελούν 35 ευρωπαϊκές χώρες με χιλιάδες δομές μεταφοράς και διαλογής ανθρώπων, κέντρα εξόντωσης και έρευνες για τον οικονομικότερο τρόπο μαζικού αφανισμού. Σε αυτά τα κέντρα εξόντωσης οι Ναζί χρησιμοποιούσαν θαλάμους αερίων ή κινητούς θαλάμους αερίων (φορτηγά) για τη δολοφονία Εβραίων και άλλων.

Το Ολοκαύτωμα εφαρμόστηκε χωρίς κανένα έλεος ή εξαίρεση για τα παιδιά ή τα μωρά, και τα θύματα συχνά βασανίζονταν πριν τελικά δολοφονηθούν. Οι Ναζί διεξήγαγαν σαδιστικά και θανατηφόρα πειράματα με το πρόσχημα της ιατρικής έρευνας, χρησιμοποιώντας κρατούμενους, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών. Το ίδιο σκληρή και βάνουση ήταν και η καθημερινή ζωή στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, με τους ξυλοδαρμούς, τα βασανιστήρια και τις ομαδικές εκτελέσεις από τους Ναζί να είναι στην ημερήσια διάταξη.

Οι χειρότερες μαζικές δολοφονίες έγιναν στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, στην οποία πριν το 1939 ζούσαν περισσότεροι από 7 εκατομμύρια Εβραίοι· εκεί δολοφονήθηκαν περίπου 5 εκατομμύρια Εβραίοι, με 3 εκατομμύρια στην Πολωνία και ένα εκατομμύριο στη Σοβιετική Ένωση. Εκατοντάδες χιλιάδες δολοφονήθηκαν επίσης στην Ολλανδία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα.

Υπάρχουν αποδείξεις ότι οι Ναζί σκόπευαν να συνεχίσουν την εφαρμογή της «τελικής λύσης» στη Βρετανία, τη Βόρεια Αμερική και την Παλαιστίνη, σε περίπτωση που τις κατακτούσαν. Οι δολοφονίες συνέχισαν σε διάφορα μέρη της επικράτειας των Ναζί μέχρι και τα τελευταία

στάδια του πόλεμου, και σταμάτησαν οριστικά μόνο όταν οι Συμμαχικές δυνάμεις εισέβαλαν στη γερμανική ενδοχώρα και ανάγκασαν τους Ναζί να παραδοθούν το Μάιο του 1945.

Μέχρι το 1945, όταν απελευθερώθηκε και το τελευταίο ναζιστικό κολαστήριο, περίπου 6 εκατομμύρια Εβραίοι εξαφανίστηκαν από προσώπου γης, δηλαδή, περίπου τα δύο τρίτα του προπολεμικού εβραϊκού πληθυσμού της Ευρώπης, με την ακρίβεια ωστόσο του αριθμού να γνωρίζει ιστορική αμφισβήτηση. Μελετητές του θέματος, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους υπολογισμού, έχουν σε γενικές γραμμές συμφωνήσει σε μια γενική εκτίμηση του αριθμού των θυμάτων. Οι εκτιμήσεις που ακολουθούν θεωρούνται εξαιρετικά αξιόπιστες:

- 5,1-6 εκατομμύρια Εβραίοι, συμπεριλαμβανομένων 3,0-3,5 εκατομμυρίων Πολωνών Εβραίων
- 1,8-1,9 εκατομμύρια μη-Εβραίοι Πολωνοί
- 250.000 Τσιγγάνοι (Ρομά και Σίντι)
- 200.000 άτομα με ειδικές ανάγκες
- 100.000 Κομμουνιστές
- 80.000 Μασόνοι
- 15.000 ομοφυλόφιλοι
- 2.500-5.000 Μάρτυρες του Ιεχωβά
- 330.000-1,2 εκατομμύρια Σέρβοι, που δολοφονήθηκαν από Κροάτες Ναζί.

Υπολογίζεται ότι πάνω από 1 εκατομμύριο παιδιά περιλαμβάνονται στα άτομα που θανατώθηκαν κατά τη διάρκεια της Ναζιστικής κυριαρχίας στη Γερμανία και στην κατεχόμενη Ευρώπη.

Με το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου, εκατομμύρια μέλη οικογενειών που διαλύθηκαν από το Ολοκαύτωμα έψαχναν για κάποια στοιχεία σχετικά με το τι απέγιναν ή/και το που βρίσκονταν οι αγνοούμενοι φίλοι και συγγενείς τους. Αυτές οι προσπάθειες άρχισαν να εξασθενούν καθώς τα χρόνια περνούσαν. Τελευταία, όμως, παρατηρήθηκε ανανέωση του ενδιαφέροντος, από απόγονους των επιζήσαντων του Ολοκαυτώματος για την αναζήτηση της μοίρας των χαμένων συγγενών τους. Το [Γιαντ Βασέμ](#) είναι μια βάση δεδομένων όπου μπορεί να γίνει αναζήτηση ανάμεσα σε τρία εκατομμύρια ονόματα, περίπου δηλαδή των μισών από τους Εβραίους που υπήρξαν θύματα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέσα στη δίνη του πολέμου και της θηριωδίας των Ναζί πολλοί χριστιανοί και μη-Εβραίοι στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με κίνδυνο της ζωής τους, έσωσαν τις ζωές χιλιάδων Εβραίων. Σε αυτούς απονεμήθηκε από το [Γιαντ Βασέμ](#), το Ίδρυμα για τη Μνήμη των Μαρτύρων και των Ηρώων του Ολοκαυτώματος, εκ μέρους του Κράτους του [Ισραήλ](#), ο τιμητικός τίτλος "[Δίκαιοι των Εθνών](#)".

Το Ολοκαύτωμα των Ναζί αποτελεί τη μελανότερη σελίδα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και αναμφίβολα από τις ζοφερότερες στα ανθρώπινα χρονικά. Δεν υπάρχει ίσως όμοιά της με όρους οργάνωσης, μεθοδικότητας και συνέπειας στην εξόντωση.

Για να μην επαναληφθεί η διεθνής κοινότητα αναγκάστηκε να πάρει μέτρα ενάντια σε μελλοντικές γενοκτονίες, ένα από τα οποία ήταν η Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας του 1948. Αν και η διεθνής νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα αναπτύχθηκαν γρήγορα μετά το Ολοκαύτωμα, η διεθνής ποινική νομοθεσία ακολούθησε πιο αργούς ρυθμούς. Το 2002, συστάθηκε το [Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο](#) που εδρεύει στη Χάγη.

Το Ολοκαύτωμα αποτέλεσε επίσης το θέμα πολλών ταινιών, μεταξύ άλλων των βραβευμένων με Όσκαρ «[Η Λίστα του Σίντλερ](#)» και «[Η Ζωή Είναι Ωραία](#)», «[Το παιδί με τις ριγέ πιτζάμες](#)», «[Ο γιός του Σαούλ](#)», «[Ο πιανίστας](#)». Καθώς οι επιζώντες του Ολοκαυτώματος γερνούν και πεθαίνουν, τα τελευταία χρόνια δίνεται ολοένα και περισσότερο βάρος στη διατήρηση της μνήμης του Ολοκαυτώματος. Το αποτέλεσμα περιλαμβάνει αρκετές προσπάθειες να καταγραφούν οι ιστορίες των επιζώντων, όπως το σχέδιο «Επιζώντες του Σόαχ*», καθώς και ιδρύματα μνήμης και μελέτης του Ολοκαυτώματος, όπως το [Γιαντ Βασσέμ στο Ισραήλ](#) και το [Μουσείο Μνήμης του Ολοκαυτώματος των ΗΠΑ](#).

Οι ημέρες μνήμης είναι σημαντικές για να σκεφτούμε. Η καταπολέμηση του μίσους είναι μια πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίζουμε κάθε μέρα, όχι μία φορά το χρόνο. Καθώς ο αριθμός των επιζώντων του Ολοκαυτώματος μειώνεται, πρέπει να πάρουμε τη φωτιά τους και να φροντίσουμε να διατηρήσουμε τη μνήμη τους ζωντανή. Το τραγικό τους πεπρωμένο πρέπει να παραμείνει ορατό και να μας καθοδηγήσει προς μια πιο δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία, απαλλαγμένη από μίσος.

*Shoah (Σόαχ) = Ολοκαύτωμα

ΑΡΧΕΙΟ ΕΡΤ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΔΙΩΓΜΟΣ ΕΒΡΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ <https://archive.ert.gr/7366/>

Εγκυκλοπαίδεια Ολοκαυτώματος <https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/article/introduction-to-the-holocaust>

Ολοκαύτωμα <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%8D%CF%84%CF%89%CE%BC%CE%B1>

Ένα δείγμα από τα απομεινάρια της «Νύχτας των Κρυστάλλων»

Οι μεγαλύτερες απελάσεις κρατουμένων προς στρατόπεδα εξόντωσης στην Ευρώπη

Στρατόπεδο συγκέντρωσης Αουσβιτς

Ολλανδοί Εβραίοι στο Μπούχενβαλντ

«Σκλάβοι» που υποβάλλονταν σε καταναγκαστική εργασία στο Μπούχενβαλντ

Κρεματόριο στο Μπούχενβαλντ

